

Veltas cerības uz lētāku elektrību

Iedzīvotāju gaidas par elektroenerģijas tarifa samazināšanu gada nogalē varētu nepiepildīties.

Saimniecība ▶ 7

Kaspars Zemītis:

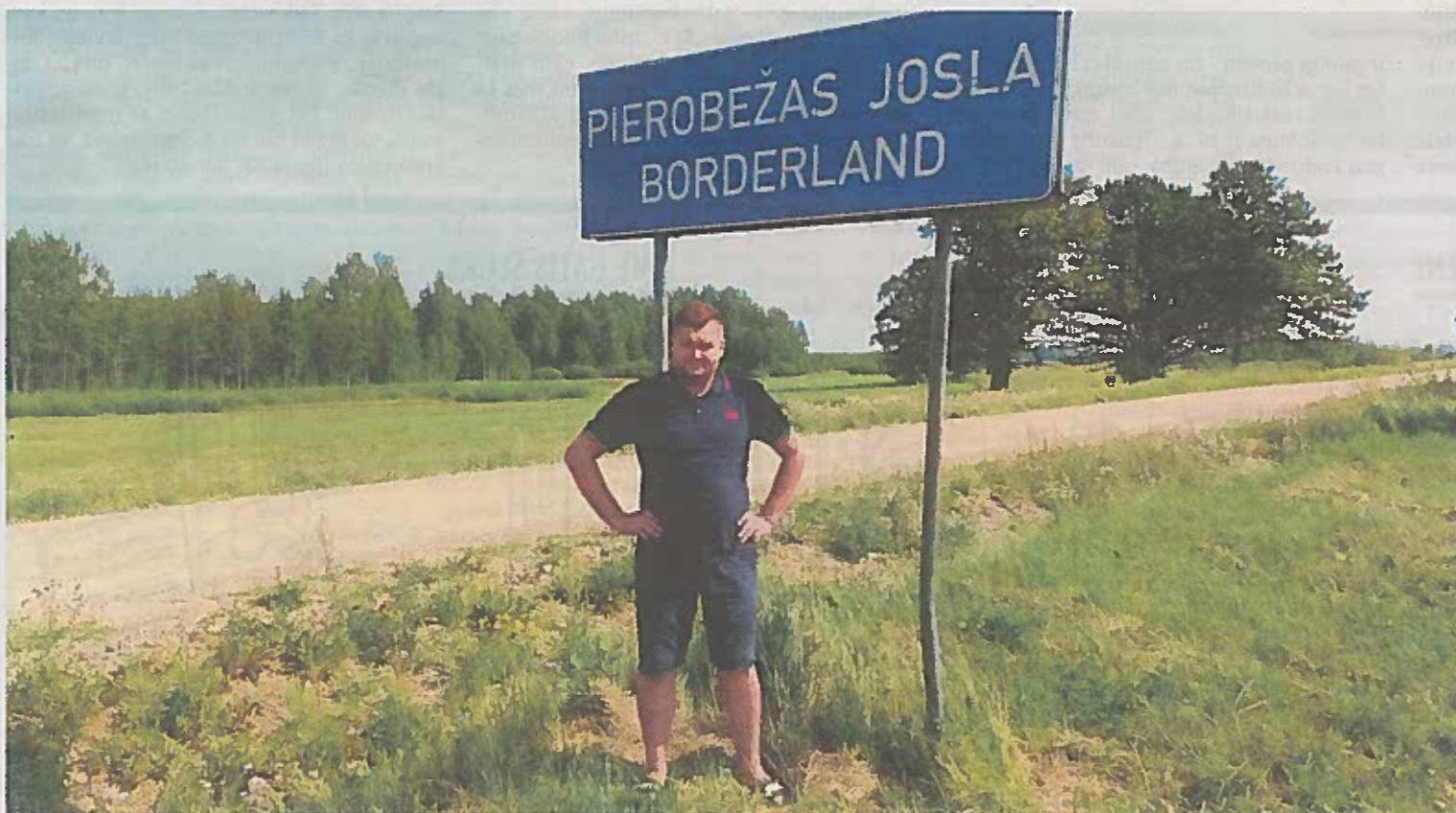
"Esam nopelnījuši,
ka kādreiz varam
arī svinēt dzīvi."

Intervija. KZ ▶ 3

TREŠDIENA, 23. augusts, 2023. NR. 160 (7349) Cena 1,42 EUR www.lasi.lv

Tic, ka svešiniekam nākt neļaus

"Latvijas Avīze" vietējo pavadībā dodas uz austrumu pierobežu. Cik droši viņi jūtas pie Krievijas caurās robežas?

ILMĀRA RANDERA FOTO

"Vispār es brīnos par to, cik patiesībā maz ieguldījumu notiek visas Eiropas Savienības austrumu robežas izveidē, kur vajadzētu būt skaidri redzamam, cik liela ir atšķirība dzīvot šini vai Krievijas un Baltkrievijas pusē. Kopumā pārmetumi par šo situāciju tik daudz nebūtu jāadresē mūsu valdībai, cik Eiropas Savienības struktūrām," vērtē Baltinavas iedzīvotājs Rolands Keišs, "Latvijas Avīzes" pavadonis Latvijas un Krievijas pierobežā.

ILMĀRS RANDERS

Pēc tam kad Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs 8. augustā apmeklēja Latvijas austrumu robežu un secināja, ka ir "nepiedodami lēna vilcināšanās ar mūsu valsts austrumu robežas izbūvi" un "diemžēl esam aizkontrolējušies tik tālu, ka visi darbi apturēti, visi tagad baidās no kriminālprocesiem kriminālprocesa galā", jaunumus saistībā ar austrumu robežu dzirdam katru jaunu dienu.

Valstsvīri, amatpersonas apsver versijas Baltijas valstu un Polijas robežas ar Krieviju un Baltkrieviju slēgt pavisam, savukārt robežsardzes daļas daudzviet pastiprinātas ar armijas vienībām, jo atkal pieaugusi nelegālo bēgļu plūsma no Baltkrievijas, tie kļuvuši daudz agresīvāki nekā iepriekš. Latvijā isi pirms valdības demisijas par kaut kādu robežu infrastruktūras izbūves atsākšanā pārtrauktajās vietās vismaz sāka runāt.

Lielākā uzmanība hibrīdkara un "Vagner" kaujinieku iespējamo provokāciju dēļ šobrīd pievērsta Baltkrievijas robežai. Bet kā cilvēki dzīvo un cik droši jūtas pie caurās Krievijas robežas? To noskaidrot "Latvijas Avīze" devās uz Balvu novada Šķilbēnu pagastu – ciemiem un teritoriju pašā pierobežā.

Turpinājums 4. lpp.

Kāda ir kultūrtelpa pierocežā?

Kā izdevās novērst ieceri Grenctāles kultūras nama koncertzālē iekārtot alkohola tirgotavu...

NUMURA TEMATS. KZ ▶ 4-5

Nenotikusi augšāmcelšanās

Krievijā skaļi izreklamētais Padomju Savienības kosmosa misiju turpinājums cietis neveiksmi.

VEDOKĻI ▶ 2

Laiks

+20 °C +23 °C

**LATVIJAS
MEDIJI**

Vārda diena

VITĀLIJS (6539),
RALFS (4734),
VALGUDIS (1).

Dati: PMLP

Tic, ka svešiniekam nākt

Turpinājums no 1. lpp.

Šovasar publiski kļuva zināms, ka ar infrastruktūru salīdzinoši labāka situācija esot uz Baltkrievijas robežas, kur žogu un dežurēju būvniecība notiek. Šoruden no plānotajiem žoga 173 kilometriem pabeigt plānots 85 kilometrus, izbūvēt pilnībā – līdz nākamā gada rudenim.

Savukārt uz Krievijas robežas infrastruktūras izveides darbi iesākti un veikti 230 kilometru garumā, no tiem 95 kilometrus izbūvēts žogs. Taču visi ielānotie darbi, ieskaitot žoga likšanu vēl 53 kilometru garumā, dažādu kontroļu un apsūdzību dēļ pārtraukti pirms vairākiem gadiem. Arī jau izbūvētie infrastruktūras objekti ekspluatācijā nav nodoti, kas valsts pārvaldes birokrātijai nozīmē, ka faktiski šobrīd nevienam nav pienākuma tos uzturēt.

Rolands, kuru nedabūs Rīga, Parīze vai Londona

Dažas dienas pirms brauciena sazinājos ar zemnieku saimniecības "Kotiņi" īpašnieku Aldi Ločmeli. Viņš apsaimnieko pierobežas laukus vairāk nekā 4000 hektāru platībā. Saimniecības lauki esot gan vietās, kur žogs ar Krieviju jau stāv, gan arī vietās, kur tā nav, – lai tik braucot.

Norunātajā laikā "Kotiņu" saimniecības centrālajās ēkās un cehos pilns ar cilvēkiem. Tur strādā ne tikai vietējie no Baltinavas, Upītes un Rekovas, citiem apkārtnējiem ciemiem. Brauc arī no Viļakas, Medņevas, Balviem. Plašajā darbinieku autoplači arī tūristu autobusi – te var uzzināt ne tikai par "Kotiņu" vērienīgo apsaimniekošanu, bet arī veselīgu uzturu, bezatlikumu ražošanu, inovācijām, jauniem produktiem un tehnoloģijām. Pēc tam arī garīgi paēst "Rekovas dzimnāvās" – vietējās saimniecības un iedzīvotāju sadarbības, izdomā arvien jaunus veidus, lai tūristi no visām malām brauc, skatās un uz vietas ražotos produktus pārē, piemēram, Rekovā, nevis tā uz lielajām pilsētām simtiem kilometru attālumā jāved ražotājiem pašiem. Rīga ir vismaz četrus stundu brauciena attālumā, apmēram 260 km.

"Kotiņu" saimnieks izbraucis darišanās, man solītajai palīdzībai robežas apskatē norīkojot savu labo roku, saimniecības dažādu virzienu tālākās attīstības projektu koordinātoru Rolandu Keišu. Pirms trim gadiem "Kotiņus" jau biju apmeklējis organizētā grupā kā tūrists. Kā viens no paliekošākajiem iespaidiem atmiņā no tā laika vie-

sošanās bija saglabāties enerģiskais gids un stāstnieks, kurš grupas uzmanību spēja noturēt stundām ilgi. Todi bija gods ar viņu iepazīties tuvāk – Rolands Keišs, dzimis, audzis un dzīvo Baltinavā, kopš 2015. gada strādā "Kotiņos", kad tur ieradies pastrādāt kā praktikants.

Komunikabls, apkēriģs, ziņošs praktiski visos jautājumos – ja ne pats, tad ātri atradis, pie kā vajadzīgo noskaidrot, vai zinās vietu, kur atbildes sameklēt. Vēlāk, kopīgā izbrauciena laikā, sadzīvīskās sarunās ieminējos, vai viņam kā jaunam vīrietim pašā spēku plaukumā nav iekšējs aicinājums savus apgriezienus un talantus realizēt kādā lielākā Latvijas pilsētā vai pat Eiropas megapolē? Pilnīgi nemaz! Pēc studijām Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā no savas dzīves vietas pierobežas Baltinavā aizraujošu darbvietu atradis apmēram desmit kilometru attālumā, kopā ar "Kotiņu" saimniecības attīstības dinamiku skaidri redz savu un dzimtā pierobežas reģiona virzību Eiropas labklājības valstu virzienā.

Ar savu radošumu un sabiedrisko attiecību veidošanas talantiem viņš varot izpausties darbā, arī dažādu pasākumu vadošanā. Tikšanās, sarunas ar Rolandu – pilnīgs pretstats daudzviet valsts vidienē novadu normalēs satiktu iedzīvotāju noskaņojumam, kur valda pesimisms, vilšanās, izejas meklēšana, braucot projām. Šķīlbenos un Rekovā redzēju no jauna iesāktus vērienīgus projektus, par vēl lielākiem dzirdēju, un bija skaidrs – ne Rīga, ne cita pasaules lielpilsēta Rolandu Keišu nedabūs! Viņš paliks, darīs savā dzimtajā pusē, un drīz vien arī pārējā Latvijā par pierobežas pārsteidzošajiem projektiem dzirdēsīm.

Ar pietāti pret stratēģiskiem objektiem

Ātri aptvēris tās dienas uzdevumu – parādīt dažādās vietās, kur "Kotiņu" lauki robežojas ar Krieviju, Rolandam ir pirmais lietišķais jautājums: vai man ir pierobežas josla speciālā caurlaide? Zinu, ka pastiprināts kontroles režīms pierobežā pastāv, turklāt gar Baltkrievijas robežu jau pirms vairākiem gadiem valdība izsludinājusi ārkārtas situāciju, tā vairākkārt pagarināta. Tomēr saku – es taču atbraucu ciemos, vai tad tūristiem, kuri brauc uz "Kotiņiem", arī tādu vajag?

Rolandam skaidrs, ka atļaujas man nav, formāli nekādus saimniecības pierobežas laukus skatīties nedrīk-

ILMĀRA RANDERA FOTO

Pārdesmit metrus no agresorvalsts robežas. Priekšplānā aiz kādreizējo Vizulu māju atliekām izbūvēts tītiņš pār robežupi Kūkovu, salikti robežstabiņi, dīvaini, bet noslēdzas arī safrēzētā robežjosla. Žoga nav. Pa kreisi krūmos un meža masīvā Krievija, pa labi – Latvijas Republika un Eiropas Savienība, kas sākas ar zemnieku saimniecības "Kotiņi" vasaras rapšu lauku.

Zemnieku saimniecības "Kotiņi" īpašnieks Aldis Ločmelis visu apdomā un pēc tam dara pamatīgi, ar vērību: "Sējumu un platības ziņā mana saimniecība Latvijas mērogā ierindosies kaut kur starp lielākajām divdesmit, taču gandarījuma ziņā par dzimtajā pierobežā paveikto un skaidri zināmajiem turpmākās attīstības plāniem varētu būt arī pirmajā trijniekā."

"Manas mājas ir kādus trīs kilometrus no Krievijas. Guļu mierīgi, tagad jūtos pat drošāk nekā agrāk, jo redzam, ka robežapsardze šobrīd ir pastiprināta," atzīst Vija Kuļša, saimniecības "Sābri" un kafejnīcas "Rekovas dzimnāvas" īpašniece.

stu. Taču viņš tūlīt rod risinājumu, zina kādam vietējās robežsardzes nodaļas priekšniekam zvanīt, mani pieteikt, par mērķi informēt un tā noteikto kārtību nepārkāpt. Vēl sapemu instrukciju, ka nevajadzētu meklēt piedzīvotumus uz safrēzētās robežjoslas, list pie robežstabiem, tuvplānā bildēt žogu un dažādas marķējumus. Saprota un pilnībā akceptēju. Līdzīgu instrukciju un pamatotus zinātniskā ierobežojumus pavisam nesen jau biju piedzīvojis citā stratēģiskā objektā – Rīgas Centrālā dzelzceļa mezgla rekonstrukcijas būvlaukumā. Teroristi un mūsu valsts ienaidnieki nesnauž, tādēļ arī pašiem jābūt tik saprātīgiem, lai ar kādas informācijas publiskošanu neatvieglotu viņu plānus jaunu nolūku gadījumā.

Ciema kukuļa vietā uz pierobežu esmu atvedis Finanšu ministrijas redakcijai sniegto svaigāko informāciju par kopējo situāciju uz Krievijas robežas, jo šis ministrijas pārzinā atrodas uzņēmums "Valsts nekustamie īpašumi", kas no Iekšlietu ministrijas pārņēmis infrastruktūras izbūves turpināšanu uz Krievijas robežas. Proti, Latvijas–Krievijas robeža ir 283,6 kilometrus gara. Apsardzības infrastruktūra izbūvēta aptuveni 230 kilometru garumā un šobrīd prioritātes esot jau izbūvētās infrastruktūras nodošana ekspluatācijā, kā arī robežžoga tālākā izbūve. Būvdarbi notikšot vairākos posmos. Patlaban plānots, ka žoga izbūve varētu noslēgties 2024. gada beigās, bet pārējās infrastruktūras izbūve – 2025.

gadā. Būvniecības iepirkumus plānots sludināt pa daļām, prioritāti piešķirot posmiem, kur iepriekš robežapsardzības infrastruktūra nav bijusi vispār. Tajos vispirms būvēšot žogu, un tas varētu būt 57 km garš.

Braucam skatīties.

Lai būtu Eiropas līmeņa cienīgs sākums

Tuvošanos pašai robežai sākam, nogriežoties pie robežkontroles punkta "Punduri". Rolands noprasa, vai es gribētu aprunāties arī ar kādu robežsargu. Gribētu jau gan, taču tas nebūs tik vienkārši – saskaņot sarunu ar mediju pārstāvi būs daudz grūtāk un ilgāk, nekā nokārtot manu speciālo atļauju. Rolands īsti netic, ātri uzzvana un pēc brīža jau dzirdu – posteņa dežurantam jāziņo

priekšniekam uz Viļaku, tālāk jāgaida vēl kāds saskaņojums utt. Skaidrs arī viņam, varbūt citreiz...

Apsviedīgajam pavadoņim prasu – kā viņš vienmēr zina, kam zvanīt un prasīt? Prīncipā šajā vietā tad arī sākās vairākas epizodes, kas pierobežas dzīvē ļāva ielūkoties ar vietējā iedzīvotāja acīm. Labam robežsargam savā ikdienas maršrutā visi vietējie esot jāiepazīst, jo tas atvieglo gan tiešo pienākumu veikšanu, gan arī pašu iedzīvotāju drošību un rīcību ārkārtas gadījumos. It sevišķi, ja jādzīvo pie robežas posmiem, kur pagaidām nekādu aizsardzības šķēršļu praktiski nav.

Daudzi vietējie robežsardzē arī strādā, un tas attiecību veidošanu tikai veicina. Vismaz līdz šim tā esot bijis. Bet tagad kadru mainība no

neļaus

Latgalei raksturīgais krucifikss. Apvidū senāk bijušas 12-15 viensētas ar lielām saimēm. Padomju laikā iedzīvotāji pārcelti uz ciemiem, taču krucifikss palicis. Mežs aiz tā – Krievija. Žoga nav arī šajā posmā.

Ančipovas kaujas piemiņas akmens. Janvārī pirms 103 gadiem Latgales partizānu pulks šajā vietā izcīnījis pēdējo atbrīvošanas cīņu no sarkanās armijas Latvijas teritorijā. Saskaņā ar tā laika miera līgumu Latvijas Republikas robeža tolaik atradusies daudz tālāk, taču tagad Krievijas robeža no šā akmens ir tikai dažus simtus metru.

"Šīs zīmes atklāšanas ceremonijā piedalījies arī es, tolaik biju Baltinavas vidusskolas pirmo klašu skolēns!" ar sajūsmu atceras Rolands Keišs, zemnieku saimniecības "Kotiņi" projektu koordinators. "Aldaris", kas Rīgā atrodas uz 57. paralēles, 1999. gadā ar īpašām akmens zīmēm atzīmēja vietas, kur paralēle šķērso Latvijas robežu. Austrumos šī vieta ir Zelči – pēdējā paugurā pirms Krievijas. Žoga šajā posmā šobrīd nav.

"Te agrāk bija robežsargu atpūtas vieta pēc viņu apgaltām pa "zeļonku", zina Rolands un visi vietējie. Tagad šo namīņu tādām vajadzībām vairs neizmanto, jo robežsardzes materiāli tehniskais nodrošinājums esot redzami uzlabojies.

malas vērojama lielāka, dienestā arvien biežāk parādies jauni robežsargi, un visas tās iepazīšanās procedūras, savstarpējās uzticēšanās veidošana jāsāk no gala. Nereti gadoties, ka, piemēram, speciālās atļaujas pierobežas joslā paprasot arī kādam vietējam, kas pēc spēkā esošajiem noteikumiem nav nepieciešama, notiek aizturēšana, kamēr viss noskaidrojās.

Cik lojāli pierobežas iedzīvotāji ir Latvijas valstij, kāds tur ir nacionālais sastāvs? Kārsava, Baltinava, Šķilbēni, Upīte – tautas skaitīšana, kas bijusi vēl iepriekšējo novadu laikā, parādījusi, ka šie ciemi un pagastu teritorijas esot

paši latgaliskākie, cittautes šū ļoti, ļoti maz. Rolands atceras, ka pirms daudziem gadiem vietējie nereti izmantojuši apstākļus, kad pārdesmit kilometru attālumā no mājām Krievijas pusē varēja aizbraukt pēc lētākas degvielas vai, piemēram, cukura. Ja cilvēki varēja ietaupīt, kāds varbūt arī piepelnījies, kādēļ to nedarīt? Tad braukāšana pamazām ierobežota un pēc zināmajiem noteikumiem pārtraukta pavisam, bet vietējo uzņēmumu līmenī nekāds bizness ar otru pusi pāri robežai tāpat neesot bijis, pārāk riskanti.

Vismaz "Kotiņi" gadījumā – kopš Rolands tur strā-

Tribunovas apkaime. Tālumā aiz "Kotiņu" auzu lauka beidzot saredzams robežas posms ar izbūvētu žogu.

dā, viņš neatceroties nevienu darījumu ar kādu uzņēmumu Krievijas pusē. "Eiropas Savienība šeit sākas ar mūsu laukiem," rāda Rolands, un, braucot gar pašu Krievijas robežu, viņš to var teikt vairāku desmitu kilometru garumā. Griķu lauki, vasaras rapši, labība, pākšaugi. Par ražu, šā gada dabas apstākļu iepatnībām, problēmām lauksaimniecībā šoreiz nerunājam, taču noprotu, ka lielsaimniecības īpašniekam ir sava intuīcija un trīsdesmit gadu pieredze, kā riskus pārvaldīt, ienākumu līmeni vairot un ražošanu paplašināt.

Apskatītajās vietās, salīdzinot robežas abas puses, kontrasti redzami lieļi – mūsu pusē tikai apstrādāti lauki vai ganības, kurās

saimnieko arī citi zemnieki, visur Eiropas līmeņa cieniģ skats. Krievijas pusē – pārsvarā meži un krūmi, droši vien arī purvi, tik smalki jau nepētīju. Tuvākā pilsēta Pitalova, kādreizējā Latvijas teritorija, un tas laikam izskaidro, kādēļ pie Ančipovas ezera Latgales partizānu pulkam par godu uzliktais piemiņas akmens tagad ir tikai dažus simtus metru no tagadējās robežas – pirms 103 gadiem tur sākusies pēdējā brīvības cīņu kauja, sarkanie aizsviesti aiz tā laika Latvijas teritorijas, kas bijusi daudz tālāk. "Par vietējo vēsturi, krucifiksiem, kultūras mantojumu un tradīcijām visu daudz labāk izstāstīs Andris no Upītes, mūsu slavenā rakstnieka un no-

vadpētnieka Antona Sliģa-na dēls," Rolandam kārtējais padoms pie rokas, bet man atkal jāsaka – par šo citreiz.

Darbs un projekti pāri bailēm

Domāju, ka redzēju pietiekami, lai Rolandam un arī citiem vietējiem paprastu – vai viņu dzīvē kaut kas būtiski mainītos, ja žogs jau būtu izbūvēts?

Visi jau saprot, ka militāras agresijas gadījumā neviens žogs glābējs nebūtu, taču kaut vai tagadējos, tā saucamā hibrīdkara apstākļos tas un jo sevišķi uzlaboti dežūrceļi ļoti palīdzētu robežsargiem. Līdz ar to arī pierobežas un visas Latvijas iedzīvotāju drošībai.

"Visspār es brīnos par to, cik patiesībā maz ieguldījumu notiek visas Eiropas Savienības austrumu robežas izveidē, kur vajadzētu būt skaidri redzamam, cik liela ir atšķirība dzīvot šinī vai Krievijas un Baltkrievijas pusē. Viss, kas panākts pie mums, faktiski ir pašu iedzīvotāju iniciatīva un projekti. Domāju, ka līdzīga attīstība būtu nepieciešama arī tajās austrumu pierobežas teritorijās Latvijā, kur latgalešu un citu tautību sastāvs ir pilnīgi pretējs nekā pie mums. Kopumā pārmetumi par šo situāciju tik daudz nebūtu jāadresē mūsu valdībai, cik Eiropas Savienības struktūrām," vērtē Rolands Keišs.

Viņa paša dzīvē trauksmais laiks, domājot par ģimenes un savu drošību, iestājies pagājušā gada 24. februārī, kad uzzinājis, kas sācies Ukrainā. "Vismaz nedēļu naktis reāli neguleju, vienkārši nevarēju aizmigt. Iztīrīju pagrabu, sagatavoju materiālās un pārtikas rezerves, pārdomāju visādas paš aizsardzības variantus. Taču ilgi jau tādā stresā nenodzīvosi. Gluži cilvēciskās bailes jau paliek, taču labākās zāles pret to visu ir darbs un nākotnes ieceres, kuru mums šeit netrūkst," atzīst Rolands.

Līdzīgās domās bija arī pārējie uzrunātie – kā redzams Ukrainā notiekošajā, dzīve pilsētās un lielos centros tagad esot pat bīstamāka nekā pierobežā vai nelielos ciemos, jo tos ar miljonus dārgajām raķetēm diezin vai apšaudītu. Paļaujas uz mūsu valsts dalību ES un NATO, tic, ka nevienam svešiniekam pāri robežai ienākt neļaus. Cik redzēju, tam tic arī citi, neko ārkārtēju no drošības viedokļa Balvu novada pierobežas ciemu apmeklējumā nesaskata. Tūristi brauc, turpinās braukt, jo tur ir ko redzēt. Komplektā saņemot istu latgalešu viesmīlību un Eiropas līmeņa pakalpojumus. Kafējnicas un tirdzniecības zāles "Rekovas dzirnavās" todien bija aizpildītas ar apmeklētājiem no Tīzras – kaimiņiem Gulbenes novadā, kas ieradās ar pilnu lielo autobusu.